

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINĖS ADVOKATĖS
JULIANE KOKOTT IŠVADA,
pateikta 2020 m. gegužės 7 d.¹

Byla C-223/19

**YS
prieš
NK**

(*Landesgericht Wiener Neustadt* (Vyner Noištato apygardos teismas, Austrija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Socialinė politika – Vienodas požiūris į vyrus ir moteris darbo užmokesčio ir socialinės apsaugos srityje – Direktyva 2006/54/EB – Profesinės senatvės pensijos – Specialiosios pensijos – Profesinės pensijos, mokamos darbdavio kaip tiesioginės apibrėžtos išmokos – Pensijų užtikrinimo įmokos atskaitymas – Specialiųjų pensijų nedidinimas – Netiesioginė vyrų diskriminacija – Direktyva 2000/78/EB – Diskriminacija dėl amžiaus – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – 20 straipsnis – 21 straipsnis – Draudimas diskriminuoti dėl lyties, turtinės padėties ir amžiaus“

I. Įvadas

1. Ar vyrai, paprastai gaunantys ypač dideles pensijas, palyginti su moterimis, kurių pensijų dydis vidutiniškai gerokai mažesnis, yra netiesiogiai diskriminuojami dėl nacionalinės teisės normos, kurioje, be kita ko, nustatyta įmoka nuo ypač didelių „specialiųjų pensijų“ siekiant užtikrinti pajamas pensijoms mokėti?
2. Tai pagrindinis klausimas, dėl kurio pateiktas šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą.
3. Siekdamas užtikrinti ilgalaikį teisių į pensiją finansavimą Austrijos teisės aktų leidėjas nuo 1990 m. pabaigos įgyvendino įvairias reformas. Finansinę viešojo sektoriaus padėtį gali paveikti ne tik valstybinė pensijų draudimo sistema ir pareigūnų pensijos, bet netiesiogiai ir profesinių pensijų susitarimai dėl valstybės kontroliuojamų įmonių mokamų vadinamųjų tiesioginių apibrėžtų išmokų. Šiais susitarimais įmonė tiesiogiai įsipareigoja išmokos gavėjui kas mėnesį po išėjimo į pensiją mokėti iš anksto nustatytą sumą. Taigi ypač dideli valstybinių įmonių įsipareigojimai daro poveikį ir viešosioms pajamoms, nes šių įmonių akcininkams paskirstomos mažesnės sumos.
4. Ieškovas pagrindinėje byloje (toliau – ieškovas) gauna tokią profesinę pensiją, išmokamą tiesioginių apibrėžtų išmokų forma, iš įmonės, kurios pagrindinis akcininkas yra valstybė. Viena vertus, nuo 2015 m. jo buvęs darbdavys atskaito iš profesinės pensijos vadinamąją pensijų užtikrinimo įmoką. Kita vertus, koreguojant pensijas 2018 m. valstybės kontroliuojamoms įmonėms buvo uždrausta, kaip kasmet, didinti šias profesines pensijas, kaip tai buvo numatyta pagal sutartį, jei bendra visų teisę į išmokas turinčio asmens gaunamų pensijų suma viršija tam tikrą ribą.

¹ Originalo kalba: vokiečių.

5. Atsižvelgdamas į tai, kad minėtų teisės normų poveikį patiria daugiau vyrų nei moterų ir daugiau vyresnio amžiaus žmonių nei jaunesnių, ieškovas mano, kad jos yra diskriminuojančios, todėl prieštarauja Sąjungos teisei. Taigi Teisingumo Teismas nagrinėjamoje byloje turės nustatyti, ar tokios nacionalinės teisės normos prieštarauja kovos su diskriminacija direktyvoms ir Chartijos nuostatomis, visų pirma jos 20 ir 21 straipsniams.

II. Teisinis pagrindas

A. Sąjungos teisė

1. Direktyva 2000/78/EB

6. 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatančia vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (toliau – Direktyva 2000/78)², kaip nurodyta jos 1 straipsnyje, siekiama nustatyti kovos su diskriminacija „dėl religijos ar įsitikinimų, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos“ bendrus pagrindus.

7. Šios direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje jos taikymo sritis apibrėžiama taip:

„1. Neviršijant Bendrijai suteiktų įgaliojimų, ši direktyva taikoma visiems asmenims tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje, įskaitant valstybines įstaigas:

<...>

c) įdarbinimui ir darbo sąlygoms, įskaitant atleidimą iš darbo ir atlyginimą; <...>“

2. Direktyva 2006/54/EB

8. Pagal 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/54/EB dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija) (toliau – Direktyva 2006/54)³ 1 straipsnį į direktyvą, be kita ko, įtrauktos nuostatos dėl „darbo sąlygų, įskaitant užmokestį“ ir „profesinių socialinės apsaugos sistemų“.

9. Šios direktyvos 2 straipsnyje nustatyta:

„1. Šioje direktyvoje vartojamos tokios sąvokos:

a) tiesioginė diskriminacija – kai dėl lyties vienam asmeniui sudaromos mažiau palankios sąlygos palyginti su sąlygomis, kurios panašioje situacijoje yra, buvo ar būtų sudarytos kitam asmeniui;

b) netiesioginė diskriminacija – kai dėl akivaizdžiai neutralios nuostatos, kriterijaus ar praktikos vienos lyties asmenys gali atsidurti tam tikroje prastesnėje padėtyje nei kitos lyties asmenys, išskyrus atvejus, kai tą nuostatą, kriterijų ar praktiką objektyviai pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis;

<...>

2 OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79.

3 OL L 204, 2006, p. 23.

- e) užmokestis – įprastinis pagrindinis arba minimalus darbo užmokestis arba alga ir bet koks kitas atlygis grynaisiais arba natūra, kurį darbuotojas tiesiogiai arba netiesiogiai gauna iš darbdavio už savo darbą;
- f) profesinės socialinės apsaugos sistemos – sistemos, kurioms nėra taikoma 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva 79/7/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje ir kurių paskirtis – pagal darbo sutartį arba savarankiškai dirbantiems asmenims, dirbantiems įmonėje ar įmonių grupėje, ekonominės veiklos srityje arba profesinės veiklos sektoriuje ar sektorių grupėje, mokėti išmokas, papildančias arba pakeičiančias įstatymais nustatytoje socialinės apsaugos sistemose numatytas išmokas, nepriklausomai nuo to, ar dalyvavimas tokiose sistemose yra privalomas, ar ne.“

10. Direktyvos 2006/54 4 straipsnyje nustatyta:

„Panaikinama bet kokia tiesioginė ir netiesioginė diskriminacija dėl lyties visų aspektų ir sąlygų atžvilgiu atlyginant už tą patį darbą arba už vienodos vertės darbą.

Tais atvejais, kai nustatant užmokestį naudojama pareigybių klasifikacijos sistema, ši sistema grindžiama moterims ir vyrams vienodais kriterijais ir parengiama taip, kad ją taikant nebūtų diskriminuojama dėl lyties.“

11. Direktyvos 2006/54 5 straipsnyje nustatyta:

„Nepažeidžiant 4 straipsnio, neturi būti jokios tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl lyties profesinėse socialinės apsaugos sistemose, ypač šiais aspektais:

<...>

- c) išmokų apskaičiavimo, įskaitant papildomas išmokas sutuoktiniams ir išlaikomiems asmenims, taip pat sąlygų, kurios reguliuoja teisės į išmokas trukmę ir išsaugojimą.“

B. Nacionalinės teisės aktai

1. *Betriebspensionengesetz* (Profesinių pensijų įstatymas)

12. Profesinės senatvės pensijos Austrijoje reglamentuojamos *Betriebspensionengesetz* (Profesinių pensijų įstatymas, toliau – BPG)⁴.

13. Pagal BPG 1 straipsnio 1 dalį ši nuostata taikoma darbdavio apibrėžtomis išmokoms darbuotojui pagal privatinės teisės reglamentuojamus darbo santykius siekiant papildyti valstybinę pensijų draudimo sistemą.

14. BPG 2 straipsnyje „Apibrėžtų išmokų rūšys“ nustatyta:

„Apibrėžtos išmokos, kaip jos suprantamos pagal 1 straipsnio 1 dalį, yra darbdavio įsipareigojimai, kylantys iš vienašalių pareiškimų, atskirų susitarimų arba kolektyvinės teisės normų:

- 1) mokėti įmokas pensijų fondui ar institucijai, kaip ji suprantama pagal *Pensionskassengesetz* (Pensijų fondo įstatymas) 5 straipsnio 4 punktą <...> darbuotojui ir maitintojo netekusiems jo šeimos nariams; <...>

⁴ *BGBL*, Nr. 282, 1990.

- 2) tiesiogiai mokėti išmokas darbuotojui ir maitintojo netekusiems jo šeimos nariams (tiesioginė apibrėžta išmoka);
- 3) mokėti darbuotojo ir maitintojo netekusių asmenų naudai sudaryto gyvybės draudimo įmokas.“

2. Nuostatos dėl pensijų užtikrinimo įmokų atskaitymo

15. Pensijų užtikrinimo įmokų atskaitymas grindžiamas 2015 m. sausio 1 d. *Sonderpensionenbegrenzungsgesetz* (Įstatymas dėl specialiųjų pensijų ribų, toliau – *SpBegrG*)⁵. Šiuo didelės apimties pakeitimų rinkiniu buvo pakeisti įvairūs federaliniai įstatymai, įskaitant *Bundesverfassungsgesetz über die Begrenzung von Bezügen öffentlicher Funktionäre* (Federalinis konstitucinis įstatymas dėl tarnautojų atlyginimų ribų, toliau – *BezBegrBVG*)⁶. Šiame įstatyme nustatytos tam tikrų federalinių ir valstybės tarnautojų darbo užmokesčio viršutinės ribos. Šiuo įstatymu federalinis įstatymų leidėjas taip pat įgaliojamas nustatyti pensijų užtikrinimo įmokas, atskaitomas iš šių tarnautojų pensijų ir iš tiesioginių apibrėžtų išmokų buvusiems *Rechnungshof* (Audito Rūmai) kontroliuojamų subjektų darbuotojams, jei tokios išmokos ar teisės į jas viršija tam tikrą ribą. *BezBegrBVG* 10 straipsnio 6 dalyje žemių įstatymų leidėjams suteikiama teisė nustatyti tokias pensijų užtikrinimo įmokas žemių lygmeniu.

16. Remdamasi šia teise Žemutinės Austrijos žemė priėmė *Niederösterreichisches Landes- und Gemeindebezügesetz* (Žemutinės Austrijos federalinės žemės ir savivaldybių organų narių atlyginimų įstatymas) (toliau – *NÖ Landes- und Gemeindebezügesetz*)⁷ 24a straipsnį. Ši nuostata suformuluota taip:

„1. Asmenys, turintys teisę gauti pensiją apibrėžtos išmokos forma:

- a) iš federalinės žemės įstatymu įkurtų subjektų,
- b) iš subjektų, kuriems dėl Žemutinės Austrijos federalinės žemės, vienos ar daugiau Žemutinės Austrijos savivaldybių arba savivaldybių asociacijos turimo kontrolinio akcijų paketo arba finansinėmis, ekonominėmis ar organizacinėmis priemonėmis vykdomos faktinės kontrolės taikoma *Rechnungshof* kontrolė,

privalo mokėti pensijų užtikrinimo įmoką nuo išmokos dalies, kuri viršija *Allgemeines Sozialversicherungsgesetz* (Bendrojo socialinio draudimo įstatymas, toliau – ASGV [ASVG]) 45 straipsnyje nustatytą maksimalią mėnesinę įmokų bazę. Tai taip pat taikoma specialiosioms išmokoms.

2. Pensijų užtikrinimo įmoką atskaito mokanti institucija ir perveda federalinės žemės įstatymu įkurtam subjektui arba įmonei, iš kurios pensijos yra gaunamos.

3. Pensijų užtikrinimo įmoka sudaro:

- 1) 5 % nuo sumos, kuri viršija 100 %, bet yra ne didesnė kaip 150 % maksimalios mėnesinės įmokų bazės;
- 2) 10 % nuo sumos, kuri viršija 150 %, bet yra ne didesnė kaip 200 % maksimalios mėnesinės įmokų bazės;

⁵ BGBl. I, Nr. 46, 2014.

⁶ BGBl. I, Nr. 64, 1997.

⁷ LGBl. 0032-14.

- 3) 20 % nuo sumos, kuri viršija 200 %, bet yra ne didesnė kaip 300 % maksimalios mėnesinės įmokų bazės;
- 4) 25 % nuo sumos, kuri viršija 300 % maksimalios mėnesinės įmokų bazės.“

17. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad sąvoka „apibrėžta išmoka“ *NÖ Landes- und Gemeindebezüegersetz* 24a straipsnio 1 dalyje apima tik tiesiogines apibrėžtas išmokas, kaip jos suprantamos pagal BPG 2 straipsnio 2 punktą. Tik šios tiesioginės apibrėžtos išmokos patenka į *SpBegrG* 1 straipsnio, taigi ir į *BezBegrBVG* 10 straipsnio 6 dalyje nustatyto teisinio pagrindo, taikymo sritį⁸.

3. Nuostatos dėl pensijų didinimo apribojimo

18. Pagal *Allgemeines Sozialversicherungsgesetz* (Bendrasis socialinio draudimo įstatymas, toliau – ASVG)⁹ 108f ir 108h straipsnius valstybinės pensijos sumos kasmet turi būti koreguojamos atsižvelgiant į vartotojų kainų pokyčius, taikant vadinamąjį koregavimo koeficientą.

19. 2018 kalendoriniais metais šis koregavimo mechanizmas pakeistas *Pensionsanpassungsgesetz 2018* (Pensijų dydžio koregavimo įstatymas, toliau – PAG 2018)¹⁰. Tiksliau, PAG 2018 buvo įtvirtintas ASVG 711 straipsnis, kuriame numatytas toks laipsniškas pensijos didinimas:

„1. Nukrypstant nuo 108h straipsnio 1 dalies pirmo sakinio ir 2 dalies pensija 2018 kalendoriniais metais didinama ne taikant koregavimo koeficientą, o taip:

Bendra visų gaunamų pensijų suma (2 dalis) didinama:

- 1) 2,2 %, jei neviršija 1 500 EUR per mėnesį;
- 2) 33 EUR, jei viršija 1 500 EUR, bet yra ne didesnė kaip 2 000 EUR per mėnesį;
- 3) 1,6 %, jei viršija 2 000 EUR, bet yra ne didesnė kaip 3 355 EUR per mėnesį;
- 4) tiesiškai nuo 1,6 % iki 0 % mažėjančia procentine dalimi, jei ji viršija 3 355 EUR, bet yra ne didesnė kaip 4 980 EUR per mėnesį.

Jei bendra visų gaunamų pensijų suma viršija 4 980 EUR per mėnesį, pensija nedidinama.

2. Bendra visų asmens gaunamų pensijų suma yra visos asmens pensijos pagal valstybinę pensijų draudimo sistemą, į kurias asmuo turėjo teisę pagal teisės normas, taikytas 2017 m. gruodžio 31 d. <...> Bendros visų gaunamų pensijų sumos dalimi taip pat laikomos visos išmokos, nustatytos [*SpBegrG*], jei pensiją gaunantis asmuo turi į jas teisę 2017 m. gruodžio 31 d.

<...>

6. <...> (Konstitucinė nuostata) [*SpBegrG*] nustatytos išmokos už 2018 kalendorinius metus koreguojamos neviršijant 1 dalyje nustatyto didinimo remiantis bendra visų gaunamų pensijų suma (2 dalis).“

8 Žr. *ErlRV* 140 *BlgNR* 25. GP, p. 2.

9 *BGBL*, Nr. 189, 1955.

10 *BGBL I*, Nr. 151, 2017.

III. Faktinės aplinkybės ir prejudicinio sprendimo priėmimo procedūra

20. Ieškovas yra buvęs NK, atsakovės pagrindinėje byloje (toliau – atsakovė), darbuotojas. Atsakovė yra į biržos sąrašus įtraukta akcinė bendrovė, kurios kontrolinis 51 % akcijų paketas priklauso Žemutinės Austrijos federalinei žemei.

21. 1992 m. kovo 2 d. ieškovas galiojant darbo santykiams sudarė su atsakove sutartį dėl tiesioginių apibrėžtų pensijos išmokų. Tai reiškia, kad darbdavys vienašališkai išsipareigojo pasibaigus darbo santykiams darbuotojui tiesiogiai išmokėti tam tikro dydžio profesinę pensiją, finansuojamą iš įmonės atidėjinių. Ieškovo sutartyje taip pat yra vadinamoji nuostata dėl indeksavimo, pagal kurią mokėtinos sumos kasmet didinamos tokia pačia procentine dalimi, kuria pagal atsakovės darbuotojams taikomą kolektyvinę sutartį padidinami aukščiausios pareigybės kategorijos darbo užmokesčiai.

22. 2010 m. balandžio 1 d. ieškovas išėjo į pensiją, todėl gauna įvairias pensijų išmokas. Atsakovė jam, be kita ko, nuo 2010 m. gruodžio 17 d. moka profesinę pensiją pagal 1992 m. kovo 2 d. sutartį dėl tiesioginės apibrėžtos išmokos.

23. Nuo 2015 m. sausio 1 d. atsakovė atskaito tam tikrą profesinės pensijos dalį kaip pensijų užtikrinimo įmoką pagal *NÖ Landes- und Gemeindebezügegesetz* 24a straipsnį.

24. Be to, atsakovė 2018 m. nepadidino mokėtinos sumos pagal nuostatą dėl indeksavimo, nes mokėtinai sumai taikomos PAG 2018 nuostatos, visų pirma naujoji ASVG 711 straipsnio 6 dalis, pagal kurią tam tikros pensijos nedidina, jei bendros asmens pensijos pajamos viršija 4 980 EUR.

25. Ieškovas pagrindinėje byloje ginčija pensijų užtikrinimo įmokų atskaitymą ir tai, kad 2018 m. jo profesinė pensija liko nekoreguota. Ieškovas iš esmės teigia, kad nacionalinės teisės normos, kuriomis grindžiamos abi priemonės, diskriminuoja jį dėl lyties, amžiaus ir turto ir prieštarauja direktyvoms dėl vienodo požiūrio, taip pat Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijai. Šios normos visų pirma lemia itin didelių pensijų pagal anksčiau sudarytas sutartis sumažinimą ir turi poveikį aiškiai didesnei vyrų nei moterų daliai.

26. Šiomis aplinkybėmis bylą nagrinėjantis *Landesgericht Wiener Neustadt* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar į [Direktyvos 79/7/EEB¹¹] ir (arba) [Direktyvos 2006/54] taikymo sritį patenka valstybės narės teisės normos, lemiančios tai, kad buvęs darbdavys, išmokėdamas profesines pensijas, iš daug didesnio vyrų, turinčių teisę į profesinę pensiją, skaičiaus nei iš moterų, turinčių teisę į profesinę pensiją, skaičiaus gali atskaityti tam tikras sumas ir laisvai jomis disponuoti, ir ar tokios normos yra diskriminuojančios, kaip tai suprantama pagal šias direktyvas?
2. Ar į [Direktyvos 2000/78] taikymo sritį patenka valstybės narės teisės normos, diskriminuojančios dėl amžiaus, nes pagal jas finansinė našta tenka išimtinai vyresnio amžiaus asmenims, pagal privatinę teisę turintiems teisę į profesinės pensijos išmokas, dėl kurių buvo susitarta kaip dėl tiesioginių apibrėžtų išmokų, o jaunesnio amžiaus ir jauni asmenys, sudarę profesinių pensijų kaupimo sutartis, finansinės naštos nepatiria?
3. Ar taip pat tuo atveju, kai valstybės narės teisės normose nėra diskriminavimo, kuris būtų uždraustas pagal [direktyvas 79/7, 2000/78 ir 2006/54], profesinėms pensijoms turi būti taikomos [Chartijos] nuostatos, visų pirma jos 20 ir 21 straipsniuose įtvirtinti draudimai diskriminuoti?

¹¹ 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyva dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje (OL L 6, 1979, p. 24; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 1 t., p. 215) (toliau – Direktyva 79/7).

4. Ar [Chartijos] 20 ir paskesnius straipsnius reikia aiškinti taip, kad jiems prieštarauja valstybės narės teisės normos, kuriomis įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal [Chartijos] 51 straipsnį, ir kurios asmenis, pagal privatinę teisę turinčius teisę į profesinę pensiją, palyginti su kitais asmenimis, turinčiais teisę į profesinę pensiją, diskriminuoja dėl lyties, amžiaus, turtinės padėties ar dėl kitų priežasčių, pavyzdžiui, dėl buvusio darbdavio dabartinių nuosavybės santykių, ir ar pagal [Chartiją] toks diskriminavimas yra draudžiamas?
  5. Ar nacionalinės teisės nuostatos, kurios tik nedidelę dalį asmenų, turinčių iš sutarties kylančią teisę į profesinę pensiją, išmokamą tiesioginių apibrėžtų išmokų forma, įpareigoja mokėti tam tikras sumas buvusiam darbdaviui, diskriminuoja ir dėl turtinės padėties, kaip tai suprantama pagal [Chartijos] 21 straipsnį, jeigu jos taikomos tik asmenims, gaunantiems didesnes profesines pensijas?
  6. Ar [Chartijos] 17 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jam prieštarauja valstybės narės teisės normos, kuriose yra numatytas tiesiogiai pagal įstatymą ir be jokios kompensacijos vykdomas ekspropriuojantis dviejų privačių asmenų sudaryto susitarimo dėl tiesioginių apibrėžtų išmokų forma išmokamos profesinės pensijos suvaržymas buvusio įmonės, kuri pasirūpino profesinės pensijos mokėjimu ir kuri nepatiria finansinių sunkumų, darbuotojo nenaudai?
  7. Ar sutarčių laisvės principą pažeidžiantis, įstatymu nustatytas asmens, turinčio teisę į profesinę pensiją, buvusio darbdavio įpareigojimas neišmokėti tam tikrų sutarto darbo užmokesčio (sutartos profesinės pensijos) dalių reiškia darbdavio nuosavybės teisės suvaržymą?
  8. Ar [Chartijos] 47 straipsnį reikia aiškinti taip, kad jam prieštarauja valstybės narės teisės normos, kuriose yra numatyta tiesiogiai pagal įstatymą vykdoma ekspropriacija ir nėra numatytos jokios kitos galimybės šią ekspropriaciją užginčyti, išskyrus ieškinio pareiškimą naudoti iš ekspropriacijos gaunančiam asmeniui (buvusiam darbdaviui ir pensijos kaupimo sutarties skolininkui), reikalaujant atlyginti žalą ir grąžinti ekspropriuotą pinigų sumą?“
27. Vykstant procesui Teisingumo Teisme rašytines pastabas pateikė ieškovas, Austrijos Respublika ir Europos Komisija. Šioms šalims ir atsakovei buvo atstovaujama 2020 m. sausio 22 d. posėdyje.

IV. Teisinis vertinimas

28. Daugiausia dėmesio šiame prašymo priimti prejudicinį sprendimą procese skiriama dviem nacionalinės teisės normoms, darančioms įtaką profesinės pensijos, kurią ieškovas vadinamosios tiesioginės apibrėžtos išmokos forma gauna iš savo darbdavio, valstybės kontroliuojamos įmonės, dydžiui.
29. Iki profesinių pensijų fondo įsteigimo 1990 m. liepos 1 d. tokios tiesioginės apibrėžtos išmokos buvo įprasta profesinių pensijų skyrimo forma Austrijoje. Taip darbdavys įsipareigoja mokėti darbuotojui išėjus į pensiją nustatyto dydžio mėnesinę išmoką. Vadovaujamas pareigas einantys darbuotojai dažnai galėdavo pasiekti ypač pelningus susitarimus dėl profesinių pensijų. Šiuo metu dauguma darbdavių darbo santykių laikotarpiu pradėjo mokėti mėnesines įmokas į profesinių pensijų fondą arba gyvybės draudimo sistemą.
30. Viena vertus, nuo 2015 m. iš tokių profesinių pensijų kaip ieškovo, kurių dydis viršija tam tikrą ribą, atskaitoma vadinamoji pensijų užtikrinimo įmoka. Kita vertus, kitaip nei pagal sutartyje numatytą nuostatą dėl indeksavimo, 2018 m. ieškovo profesinė pensija nebuvo padidinta, nes visa jo pensija, kurią sudaro valstybinė pensija ir valstybės kontroliuojamos įmonės tiesioginės apibrėžtos išmokos, viršija 4 980 EUR ribą.

31. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo teigimu, šios teisės normos pagal statistikos duomenis daro poveikį didesniai skaičiui vyrų nei moterų, didesniai skaičiui vyresnio amžiaus žmonių nei jaunuolių ir didesniai skaičiui turtingųjų nei neturtingųjų. Dėl šios priežasties kyla klausimas, ar tos teisės normos suderinamos su direktyvose 79/7, 2000/78 ir 2006/54 įtvirtintais draudimais (netiesiogiai) diskriminuoti dėl lyties ir amžiaus. Teismas taip pat abejoja, ar nepažeidžiami Chartijos 17, 20, 21 ir 47 straipsniai.

32. Konkrečiau kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmaisiais dviem klausimais iš esmės siekia išsiaiškinti, ar tos direktyvos yra taikytinos (šiuo klausimu žr. A skirsnį) ir ar nacionalinės teisės normomis netiesiogiai diskriminuojama dėl lyties (šiuo klausimu žr. B skirsnį) arba dėl amžiaus (šiuo klausimu žr. C skirsnį). Teismas taip pat teiraujasi, ar pagrindinėje byloje taikytina Chartija, ir, jei taip, kaip turi būti aiškinamos nurodytos pagrindinės teisės atsižvelgiant į ginčijamas teisės normas (šiuo klausimu žr. D skirsnį).

A. Dėl direktyvų 79/7, 2000/78 ir 2006/54 taikymo srities (pirmojo ir antrojo prejudicinių klausimų pirmos dalys)

33. Pirmų dviejų prejudicinių klausimų pirmomis dalimis, kurias pirmiausia reikia išnagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar tokios teisės normos, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, patenka į direktyvų 79/7, 2000/78 ir 2006/54 taikymo sritį.

34. Kalbant apie Direktyvą 79/7, iš jos 3 straipsnio 1 dalies a punkto matyti, kad ši direktyva taikoma tik *įstatymų nustatytoms socialinės apsaugos sistemoms*¹². Vis dėlto pagrindinėje byloje nagrinėjamos *NÖ Landes- und Gemeindebezügesetz* 24a straipsnio ir *ASVG* 711 straipsnio 6 dalies normos susijusios su apibrėžtomis išmokomis, kurios pagal teisinę jų apibrėžtį *BPG* 1 straipsnio 1 dalyje yra sutartinio pobūdžio.

35. Tokios profesinės pensijos patenka į direktyvų 2000/78 ir 2006/54 taikymo sritį.

36. Šios pensijos – įsipareigojimai pagal sutartis, kuriais, be kita ko, siekiama suteikti įmonės darbuotojams papildomų teisių šalia valstybinės pensijų draudimo sistemos, yra profesinė socialinės apsaugos sistema, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2006/54 1 straipsnio antros pastraipos c punktą. Be to, profesinės pensijos pagal suformuotą jurisprudenciją atitinka Direktyvos 2000/78 3 straipsnio 1 dalies c punkte ir Direktyvos 2006/54 1 straipsnio antros pastraipos b punkte vartojamą darbo užmokesčio sąvoką¹³.

37. Austrijos vyriausybės nuomone, nagrinėjamos normos vis dėlto nepatenka į šių direktyvų taikymo sritį, nes jose nustatomas tam tikras specialus mokestis už itin dideles pensijas. Šiuo klausimu ji remiasi Teisingumo Teismo sprendimu byloje C, kurioje Teismas nusprendė, kad papildomas tam tikrą sumą viršijančių pajamų iš senatvės pensijos apmokestinimas nepatenka į direktyvų taikymo sritį, nes nėra susijęs su darbo sutartimi¹⁴.

38. Vis dėlto tam galima paprieštarauti argumentuojant, kad, pirma, Teisingumo Teismas byloje C rėmėsi tuo, jog apmokestinimas nesusijęs su darbuotojui dėl jo ankstesnių darbo santykių mokamų išmokų dydžio nustatymo tvarka ir sąlygomis. Taigi apmokestinimas nesusijęs su „atlyginimo“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvą 2000/78, nustatymu¹⁵.

12 T. y. konkrečiai valstybinei pensijų draudimo sistemai; žr. 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Elbal Moreno* (C-385/11, EU:C:2012:746, 26 punktas).

13 1990 m. gegužės 17 d. Sprendimas *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209, 12 punktas), 2004 m. sausio 7 d. Sprendimas *K. B.* (C-117/01, EU:C:2004:7, 25 punktas), 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimas *Maruko* (C-267/06, EU:C:2008:179, 44 punktas) ir 2016 m. birželio 2 d. Sprendimas *C* (C-122/15, EU:C:2016:391, 23 punktas). Šiuo klausimu taip pat žr. Direktyvos 2006/54 13 konstatuojamąją dalį.

14 2016 m. birželio 2 d. Sprendimas *C* (C-122/15, EU:C:2016:391, 25 ir 26 punktai).

15 2016 m. birželio 2 d. Sprendimas *C* (C-122/15, EU:C:2016:391, 25 punktas).

39. *NÖ Landes- und Gemeindebezüegegesetz* 24a straipsnis ir ASVG 711 straipsnio 6 dalis daro tiesioginę įtaką profesinei pensijai, kurią darbdavys moka atitinkamiems buvusiems darbuotojams pagal atitinkamus papildomus susitarimus prie darbo sutarties. Atskaičius pensijų užtikrinimo įmokas ir neleidus padidinti išmokų pagal nuostatą dėl indeksavimo, darbdavys turi mokėti savo buvusiam darbuotojui mažiau, nei buvo nustatyta sutartyje.

40. Antra, Teisingumo Teismas, atmesdamas direktyvų taikymą, rėmėsi formalia mokesčio sąvoka ir aplinkybe, kad pajamų iš pensijų apmokestinimas priklauso išimtinai valstybių narių kompetencijai mokesčių teisės srityje¹⁶. Vis dėlto vien nagrinėjamų nuostatų tikslas padidinti valdžios sektoriaus pajamas ir taip užtikrinti tvarų pensijų finansavimą nelemia šių nuostatų priskyrimo mokesčių teisei.

41. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad direktyvos 2006/54 ir 2000/78 yra taikytinos.

B. Netiesioginė diskriminacija dėl lyties (pirmasis prejudicinis klausimas)

42. Pirmojo klausimo antra dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, viena vertus, siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2006/54 4 straipsnio antrą pastraipą ir 5 straipsnio c punktą reikia aiškinti taip, kad pagal šias nuostatas draudžiama nacionalinės teisės norma, pagal kurią iš tam tikrų „specialiųjų pensijų“, t. y. valstybės kontroliuojamos įmonės mokamų tam tikrą teisės aktuose nustatytą sumą viršijančių tiesioginių apibrėžtų išmokų, gavėjų numatyta atskaityti pensijų užtikrinimo įmoką, jei nustatytą ribą viršija didesnio skaičiaus vyrų nei moterų pensijos.

43. Kita vertus, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar pagal Direktyvos 2006/54 4 straipsnio antrą pastraipą ir 5 straipsnio c punktą draudžiama teisės norma, lemianti tai, kad 2018 m. bendrai visų gaunamų pensijų sumai viršijus 4 980 EUR valstybės kontroliuojama įmonė visiškai nedidina tiesioginės apibrėžtos išmokos, kaip tai buvo numatyta pagal sutartį, jei tokio dydžio pensiją gauna didesnis skaičius vyrų nei moterų.

44. Direktyvos 2006/54 4 straipsnio antroje pastraipoje ir 5 straipsnio c punkte draudžiama bet kokia tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija dėl lyties, susijusi su darbo užmokesčio sudedamosiomis dalimis, ir profesinėse socialinės apsaugos sistemose, visų pirma apskaičiuojant išmokas.

45. Tiesioginės diskriminacijos dėl lyties šiuo atveju nėra, nes nei *NÖ Landes- und Gemeindebezüegegesetz* 24a straipsnyje, nei ASVG 711 straipsnio 6 dalyje pareiga mokėti pensijų užtikrinimo įmoką ar nedidinti profesinės pensijos nėra siejama su išmokų gavėjų lytimi.

46. Vis dėlto pagal Direktyvos 2006/54 2 straipsnio 1 dalies b punktą netiesioginė diskriminacija gali būti tuomet, kai dėl akivaizdžiai neutralios nuostatos, kriterijaus ar praktikos vienos lyties asmenys gali atsidurti tam tikroje prastesnėje padėtyje nei kitos lyties asmenys¹⁷.

¹⁶ 2016 m. birželio 2 d. Sprendimas C (C-122/15, EU:C:2016:391, 25 ir 26 punktai).

¹⁷ Taip pat žr. 1998 m. spalio 27 d. Sprendimą *Boyle ir kt.* (C-411/96, EU:C:1998:506, 76 punktas), 2011 m. spalio 20 d. Sprendimą *Brachner* (C-123/10, EU:C:2011:675, 56 punktas) ir 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Villar Láziz* (C-161/18, EU:C:2019:382, 37 punktas).

47. Taigi netiesioginė diskriminacija konstatuojama dviem etapais. Pirmiausia reikia patikrinti, ar esama skirtingo požiūrio, nulemta „neutralaus“ diferencijavimo kriterijaus (šiuo klausimu žr. 1 skirsnį)¹⁸. Tik tai nustačius, antrajame etape reikia įvertinti, ar teisės normos nulemtas neigiamas poveikis vienos lyties asmenims pasireiškia kitaip nei kitos lyties asmenims (šiuo klausimu žr. 2 ir 3 skirsnius)¹⁹. Galiausiai tam tikrais atvejais kyla klausimas dėl galimo pateisinimo (šiuo klausimu žr. 4 skirsnį).

1. Skirtingas požiūris, nulemtas „neutralių nuostatų, kriterijų ar praktikos“

48. NÖ *Landes- und Gemeindebezüegersgesetz* 24a straipsnyje ir ASVG 711 straipsnio 6 dalyje pareiga mokėti pensijų užtikrinimo įmokas arba draudimas didinti profesinę pensiją siejami su trimis (neutraliomis) sąlygomis: pirma, asmuo turi turėti teisę į tiesioginę apibrėžtą išmoką, antra, ši išmoka turi būti gaunama iš valstybės kontroliuojamos įmonės, trečia, išmoka turi viršyti 5 370 EUR²⁰ arba 4 980 EUR²¹.

49. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, tai reiškia, kad ginčijamos teisės normos lemia skirtingą požiūrį į pensininkus dėl *jų gaunamos apibrėžtos išmokos pobūdžio*, dėl mokėti apibrėžtą išmoką privalančio subjekto rūšies ir dėl *jų gaunamos išmokos dydžio*.

50. Nei kitų, atitinkamas ribas viršijančių profesinių pensijų, t. y. pensijų fondų ar gyvybės draudimo išmokų (diferencijavimas pagal įsipareigojimo mokėti išmokas pobūdį), gavėjai, nei privačių įmonių mokamų atitinkamo dydžio tiesioginių apibrėžtų išmokų gavėjai (diferencijavimas pagal subjekto rūšį), nei valstybės kontroliuojamos įmonės tiesioginių apibrėžtų išmokų gavėjai, kurių gaunamos išmokos nesiekia atitinkamos ribos (diferencijavimas pagal gaunamos išmokos dydį) pagal NÖ *Landes- und Gemeindebezüegersgesetz* 24a straipsnį ir ASVG 711 straipsnio 6 dalį, neprivalo mokėti pensijų užtikrinimo įmokų arba jiems nėra taikomas draudimas gauti padidintą pensiją.

51. Kalbant apie pirmuosius du diferencijavimo pagrindus, abejotina, ar esama skirtingo požiūrio. Pagal suformuotą jurisprudenciją skirtingas požiūris egzistuoja tik tuo atveju, jei panašioms situacijoms taikomos skirtingos taisyklės²². Panašumas turi būti vertinamas atsižvelgiant į konkrečios priemonės tikslus²³.

52. Šiuo klausimu reikia priminti, kad Austrijos vyriausybės teigimu, nagrinėjamomis nuostatomis visų pirma siekiama padidinti valdžios sektoriaus pajamas. Nors tiesioginės apibrėžtos išmokos mokamos ne tiesiogiai valstybės, o iš atitinkamos įmonės atidėjinių, ypač dideli įsipareigojimai mažina įmonių pelną, taigi kartu ir šių įmonių valdžios sektoriui paskirstomas pajamas. Todėl atskaityti pensijų užtikrinimo įmokas ir nedidinti profesinių pensijų ypač dideles išmokas gaunantiems buvusiems valstybės kontroliuojamos įmonės darbuotojams netiesiogiai naudinga ir valdžios sektoriui.

18 Žr. 2004 m. gegužės 27 d. Sprendimą *Elsner-Lakeberg* (C-285/02, EU:C:2004:320, 18 punktas), 2007 m. gruodžio 6 d. Sprendimą *Vofß* (C-300/06, EU:C:2007:757, 27 punktas), 2017 m. liepos 13 d. Sprendimą *Kleinstaubler* (C-354/16, EU:C:2017:539, 28 ir 39 punktai) ir 2019 m. vasario 7 d. Sprendimą *Escribano Vindel* (C-49/18, EU:C:2019:106, 54 ir 55 punktai).

19 Šiuo klausimu žr. 2004 m. sausio 13 d. Sprendimą *Allonby* (C-256/01, EU:C:2004:18, 74 punktas), 2004 m. gegužės 27 d. Sprendimą *Elsner-Lakeberg* (C-285/02, EU:C:2004:320, 19 punktas), 2007 m. gruodžio 6 d. Sprendimą *Vofß* (C-300/06, EU:C:2007:757, 27 punktas) ir 2009 m. liepos 16 d. Sprendimą *Gómez-Limón Sánchez-Camacho* (C-537/07, EU:C:2009:462, 57 punktas).

20 Tokia riba, kuria remiamasi NÖ *Landes- und Gemeindebezüegersgesetz* 24a straipsnio 1 dalyje, nustatyta ASVG 45 straipsnyje 2020 metams.

21 Tai yra pagal ASVG 711 straipsnio 6 dalį, siejamą su 1 dalimi, taikytina bendros visų gaunamų pensijų sumos viršutinė riba.

22 1998 m. spalio 27 d. Sprendimas *Boyle ir kt.* (C-411/96, EU:C:1998:506, 39 punktas) ir 2009 m. liepos 16 d. Sprendimas *Gómez-Limón Sánchez-Camacho* (C-537/07, EU:C:2009:462, 56 punktas).

23 2018 m. birželio 26 d. Sprendimas *MB* (Lyties pakeitimas ir išarnauto laiko pensija) (C-451/16, EU:C:2018:492, 42 punktas) ir 2019 m. sausio 22 d. Sprendimas *Cresco Investigation* (C-193/17, EU:C:2019:43, 42 punktas).

53. Dėl šios priežasties minėtos teisės normos taikomos tik valstybės kontroliuojamų įmonių tiesioginėms apibrėžtomis išmokoms. Profesinės pensijos, mokamos iš pensijų ar draudimo fondų, yra nebe darbdavio išpareigojimai. Todėl šios profesinių pensijų rūšys net ir valstybės kontroliuojamų įmonių atveju neturi jokios netiesioginės įtakos viešiesiems finansams. Tas pats bet kuriuo atveju pasakytina apie privačių įmonių išpareigojimus dėl profesinių pensijų.

54. Atsižvelgiant į priemonių tikslus, kitų rūšių profesinių pensijų gavėjų ir buvusių privačių įmonių darbuotojų padėtis atrodo visiškai nepanaši į valstybės kontroliuojamų įmonių mokamų tiesioginių apibrėžtų išmokų gavėjų padėtį.

55. Bet kuriuo atveju, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismo nuomone, būtent sąsaja su išmokos dydžiu yra lemiamas kriterijus, dėl kurio netiesiogiai diskriminuojami vyrai, nes daugiau vyrų nei moterų turi teisę į tokias dideles išmokas. Kalbant apie skirtingą požiūrį į asmenis, kurių išmoka viršija atitinkamą ribą, ir asmenis, kurių išmoka nesiekia šios ribos, taip pat būtų galima kelti klausimą, ar vienodas požiūris į šiuos asmenis, atsižvelgiant į jų indėlį užsitikrinant pensiją dėl skirtingo finansinio pajėgumo, apskritai tinkamas. Vis dėlto šis klausimas, mano nuomone, svarbus tik vertinant, jei reikia, ar toks požiūris yra pateisinamas. Toliau pirmiausia reikia išnagrinėti, ar sąlyga, susijusi su išmokos dydžiu, iš tikrųjų turi netiesioginį diskriminacinį poveikį.

2. Dėl išskirtinės vyrų diskriminacijos dėl sąsajos su išpažiūros neutraliu kriterijumi

56. Konstatuojant netiesioginę diskriminaciją daugiausia sunkumų paprastai kelia vertinimas, ar dėl sąsajos su išpažiūros neutraliu kriterijumi vienos lyties asmenys atsiduria ypač nepalankioje padėtyje.

57. Pagal jurisprudenciją šiuo tikslu, be kita ko, gali būti naudojami statistiniai duomenys²⁴. Tam reikia nustatyti du santykinius skaičius, t. y. apskaičiuoti procentines dalis siekiant įvertinti, ar dėl ginčijamo kriterijaus daugiau vyrų nei moterų atsiduria nepalankioje padėtyje²⁵.

58. Vis dėlto nepakanka atsižvelgti į absoliučius skaičius, nes šie skaičiai priklauso nuo visoje valstybėje narėje dirbančių žmonių skaičiaus ir procentinės vyrų ir moterų, dirbančių toje valstybėje, dalies²⁶.

59. Šiuo klausimu pirmiausia reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atrodo, apsiribojo tokiu absoliučiu skaičių nagrinėjimu. Šis teismas tik konstatavo, beje, nenurodydamas tikslų skaičių, kad daugiau vyrų nei moterų mokėjo pensijų užtikrinimo įmokas arba negavo padidintos profesinės pensijos pagal ASVG 711 straipsnio 6 dalį.

60. Taigi, atrodo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas palygino vyrų, kuriems tenka pareiga mokėti pensijų užtikrinimo įmokas arba kuriems nedidindamos profesinės pensijos, ir atitinkamų moterų skaičių²⁷. Kitaip tariant, teismas nagrinėjo tik asmenų, atitinkančių ginčijamą kriterijų, t. y. asmenų, kurių teisė į išmokas viršija nustatytas ribas, kategoriją. Jei vis dėlto atsižvelgiant į šią kategoriją būtų nustatyti reikiami santykiniai skaičiai, neišvengiamai tai turėtų poveikį 100 % vyrų ir 100 % moterų.

24 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimas *Villar Láz* (C-161/18, EU:C:2019:382, 46 punktas) ir 2019 m. spalio 3 d. Sprendimas *Schuch-Ghannadan* (C-274/18, EU:C:2019:828, 45 punktas).

25 2011 m. spalio 20 d. Sprendimas *Brachner* (C-123/10, EU:C:2011:675, 60 punktas).

26 1999 m. vasario 9 d. Sprendimas *Seymour-Smith ir Perez* (C-167/97, EU:C:1999:60, 59 punktas) ir 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimas *Villar Láz* (C-161/18, EU:C:2019:382, 39 punktas).

27 Būtent tai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas ketino padaryti byloje, kurioje priimtas 2007 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *Voß* (C-300/06, EU:C:2007:757, 39 punktas), bet Teisingumo Teismas savo sprendimo 40 punkte nepritarė tokiam požiūriui.

61. Be to, paprastą tokių absoliučių skaičių palyginimą gali iškreipti atitinkamai susiklosčius aplinkybėms atsiradę tam tikram sektoriui būdingi ar kiti veiksniai. Pavyzdžiui, nagrinėjamu atveju šie skaičiai priklauso nuo moterų ir vyrų, ėjusių vadovaujamas pareigas valstybės kontroliuojamose įmonėse iki 1990 m. pabaigos, skaičiaus. Tik šie asmenys veikiausiai turėjo praktinę galimybę išsiderėti 5 730 EUR arba 4 980 EUR ribą viršijančias išmokas²⁸.

62. Dėl šių priežasčių Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į visus darbuotojus, kuriems taikomi nacionalinės teisės aktai, kuriuose įtvirtintas nevienodas vertinimas, ir kad geriausias palyginimo metodas – palyginti, kokia dalis darbuotojų vyrų ir kokia dalis darbuotojų moterų patiria ginčijamo nevienodo požiūrio poveikį²⁹. Kitaip tariant, reikia nustatyti poveikį patiriančių asmenų santykį tarp abiejų lyčių, atsižvelgiant į asmenų ratą, kurį apima ginčijamos teisės normos taikymo sritis³⁰. Šis asmenų ratas nebūtinai tolygus visų atitinkamos valstybės narės darbuotojų ar pensininkų skaičiui³¹.

63. Tik taip apribojus nagrinėjamų asmenų ratą galima nustatyti, ar atitinkama nuostata ir ginčijamas joje nustatytas kriterijus iš tikrųjų turi netiesioginį diskriminacinį poveikį, ir kartu užkirsti kelią kitų veiksmų įtakai vertinimo rezultatams.

64. Tai ypač gerai iliustruoja pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija. Vyrų ir moterų, kuriems taikomi ginčijami įsipareigojimai, skaičiaus palyginimas su, pirma, visų vyriškosios lyties ir, antra, visų moteriškosios lyties dabartinių pensininkų skaičiumi atspindėtų iškreiptą padėtį. Būtų neatsižvelgta į aplinkybę, kad tarp asmenų, kurie galėjo sudaryti susitarimą dėl profesinės pensijos iki 1990 m., tikriausiai buvo daug daugiau vyrų. Taip pat į šį santykinį skaičių liktų neįtrauktos moterys, kurios tuo metu dirbo, bet, pavyzdžiui, dėl savo darbo pobūdžio ar apimties negavo pasiūlymo sudaryti susitarimą dėl profesinės pensijos, papildančios valstybinę pensiją. Taigi palyginimo rezultatas atspindėtų tik visuomenines ir socialines atitinkamo laikotarpio aplinkybes, bet ne galimą netiesioginį diskriminacinį ginčijamų nuostatų poveikį.

65. Dėl šios priežasties prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia turi palyginti vyrų, kurie turi teisę į atitinkamą ribą viršijančią išmoką, skaičių su bendru visų vyrų, kurie gauna tiesioginę apibrėžtą išmoką iš valstybės kontroliuojamos įmonės, skaičiumi. Taip nustatytą procentinę dalį reikia palyginti su moterų, kurios turi teisę į atitinkamą ribą viršijančią išmoką, procentine dalimi, apskaičiuota atsižvelgiant į bendrą visų moterų, kurios gauna tiesioginę apibrėžtą išmoką iš valstybės kontroliuojamos įmonės, skaičių.

66. Paaikšėjus, jog atitinkamų moterų iš galbūt palyginti mažos moterų, kurios apskritai patenka į minėtų teisės normų taikymo sritį, grupės procentinė dalis nėra daug mažesnė už atitinkamų vyrų iš galbūt daug didesnės grupės procentinę dalį, nebūtų galima automatiškai daryti išvados, kad ginčijamos teisės normos lemia netiesioginę diskriminaciją dėl lyties.

²⁸ Šiuo klausimu žr. šios išvados 29 punktą.

²⁹ 1999 m. vasario 9 d. Sprendimas *Seymour-Smith ir Perez* (C-167/97, EU:C:1999:60, 59 punktas), 2004 m. sausio 13 d. Sprendimas *Allonby* (C-256/01, EU:C:2004:18, 73–75 punktai), 2007 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *Voß* (C-300/06, EU:C:2007:757, 41 punktas), 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimas *Villar Láziz* (C-161/18, EU:C:2019:382, 39 punktas) ir 2019 m. spalio 3 d. Sprendimas *Schuch-Ghannadan* (C-274/18, EU:C:2019:828, 47 punktas).

³⁰ 2004 m. sausio 13 d. Sprendimas *Allonby* (C-256/01, EU:C:2004:18, 73–75 punktai), 2007 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *Voß* (C-300/06, EU:C:2007:757, 40 punktas) ir 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimas *Villar Láziz* (C-161/18, EU:C:2019:382, 45 punktas).

³¹ Visų pirma žr. 2019 m. spalio 3 d. Sprendimą *Schuch-Ghannadan* (C-274/18, EU:C:2019:828, 53 punktas). 2011 m. spalio 20 d. Sprendime *Brachner* (C-123/10, EU:C:2011:675) Teisingumo Teismas atsižvelgė į visus atitinkamos valstybės narės pensininkus, nes ginčyta teisės norma buvo susijusi su valstybinės pensijų draudimo sistemos išmokų dydžiu, todėl į šios normos taikymo sritį pateko visi pensininkai. 1999 m. vasario 9 d. Sprendime *Seymour-Smith ir Perez* (C-167/97, EU:C:1999:60, 59 punktas) turėjo būti lyginami visi darbuotojai, nes ginčyta procedūrinė sąlyga buvo taikoma visiems darbuotojams.

67. Tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra kompetentingas galutinai įvertinti, ar taip nustatyti skaičiai yra reikšmingi³².

68. Šiuo atveju abejonių dėl skaičių pagrįstumo galėtų kilti, pavyzdžiui, jei vyrų ir moterų pasiskirstymas nuostatų taikymo srityje būtų neįprastas, t. y. netikėtas. Vis dėlto sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu nieko nepasakyta. Visų pirma atrodo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nesiremia skaičiais, iš kurių matyti, kad tarp buvusių valstybės kontroliuojamos įmonės darbuotojų yra itin daug vyrų, palyginti su bendru visų pensininkų pasiskirstymu pagal lytį. Be to, atrodo, kad teismas neturi duomenų, įrodančių, jog procentinis tiesioginę apibrėžtą išmoką gaunančių vyrų skaičius profesinės pensijos gavėjų grupėje yra didesnis nei atitinkamų moterų. Priešingai, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad tiesioginės apibrėžtos išmokos iki 1990 m. atitiko įprastą profesinių pensijų modelį, t. y. kad tiesioginę apibrėžtą išmoką gavo 100 % vyrų ir 100 % moterų, kuriems tuo metu buvo pasiūlyta profesinė pensija.

69. Iš šių argumentų taip pat matyti, kad pats nagrinėjamų nuostatų taikymo srities apribojimas taikant jas tik valstybės kontroliuojamų įmonių tiesioginėms apibrėžtomis išmokoms (netaikant kitoms profesinių pensijų rūšims ir privatiems darbdaviams), regis, nelemia netiesioginės diskriminacijos dėl lyties³³.

3. Dėl išskirtinių nepalankių sąlygų vyrams konstatavimo konkrečiu atveju

70. Per posėdį atsakovė atkreipė dėmesį į tai, kad gali nebūti reikiamų statistinių duomenų. Atsižvelgiant į tai, kad teisės į išmokas atsiranda iš individualios sutarties, neįmanoma bendrai nustatyti, kiek vyrų ir kiek moterų gauna tiesiogines apibrėžtas išmokas iš valstybės kontroliuojamų įmonių ir kiek iš jų gauna išmokas, kurios viršija *NÖ Landes- und Gemeindebezügegesetz* 24a straipsnyje ir *ASVG* 711 straipsnio 6 dalyje nustatytas ribas.

71. Geriausiu atveju šiuo klausimu būtų galima pateikti duomenų, kiek vyrų ir kiek moterų gauna *atsakovės* tiesiogines apibrėžtas išmokas ir keliems iš jų taikoma pareiga mokėti pensijų užtikrinimo įmokas arba draudžiama padidinti išmokas.

72. Šiomis aplinkybėmis reikėtų priminti, kad statistiniai duomenys jokių būdu nėra vienintelis būdas įrodyti netiesioginę diskriminaciją. Pagal jurisprudenciją jie reiškia tik tam tikrą nuorodą³⁴. Be to, esminiai klausimai, keliantys abejonių dėl statistinių duomenų naudojimo šiame kontekste, jau buvo aptarti kitur³⁵. Dėl šios priežasties nacionalinėje teisėje gali būti numatyta, kad netiesioginės diskriminacijos įrodymai gali būti pateikiami bet kokiomis priemonėmis³⁶.

32 Šiuo klausimu žr. 1993 m. spalio 27 d. Sprendimą *Enderby* (C-127/92, EU:C:1993:859, 17 punktą), 1999 m. vasario 9 d. Sprendimą *Seymour-Smith ir Perez* (C-167/97, EU:C:1999:60, 62 punktą) ir 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Villar Láz* (C-161/18, EU:C:2019:382, 40 ir 45 punktai).

33 Šiuo klausimu bet kuriuo atveju nėra skirtingo požiūrio; žr. šios išvados 52–54 punktus.

34 Žr. 1999 m. vasario 9 d. Sprendimą *Seymour-Smith ir Perez* (C-167/97, EU:C:1999:60, 59 ir 60 punktai) ir 2011 m. spalio 20 d. Sprendimą *Brachner* (C-123/10, EU:C:2011:675, 60 punktą).

35 Visų pirma žr. generalinio advokato G. Cosmas išvadą byloje *Seymour-Smith ir Perez* (C-167/97, EU:C:1998:359, 123 ir paskesni punktai). Dėl netiesioginės diskriminacijos įrodymų pagrindinių laisvių srityje žr. mano išvadą byloje *Tesco-Global Áruházak* (C-323/18, EU:C:2019:567, 59 ir paskesni punktai, 66 ir 67 punktai).

36 2012 m. balandžio 19 d. Sprendimas *Meister* (C-415/10, EU:C:2012:217, 43, 44 ir 47 punktai) ir 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimas *Villar Láz* (C-161/18, EU:C:2019:382, 46 punktą).

73. Be to, Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad reikšmingų statistinių duomenų neprieinamumas siekiant įrodyti diskriminaciją neturi pakenkti direktyva siekiamo tikslo įgyvendinimui ir panaikinti direktyvos veiksmingumą³⁷. Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas byloje *Schuch-Ghannadan* nusprendė, kad tokiomis aplinkybėmis gali būti remiamasi kitais turimais duomenimis³⁸.

74. Galiausiai lemiamą reikšmę turi tai, ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, kuris vienintelis kompetentingas vertinti faktines aplinkybes, vertindamas tokius alternatyvius duomenis daro išvadą, kad jie yra tinkami, reprezentatyvūs, svarbūs ir neatspindi tik atsitiktinių arba atitinkamai susiklosčius aplinkybėms susidariusių reiškinių³⁹. Taigi teismas, naudodamas atsakovės duomenis, atitinkamai turėtų įvertinti, ar vyrų ir moterų pasiskirstymas asmenų, kurie gauna tiesiogines apibrėžtas išmokas iš atsakovės, grupėje atitinka, pavyzdžiui, vyrų ir moterų pasiskirstymą grupėje tų asmenų, kuriems taikomas *NÖ Landes- und Gemeindebezüegersetz 24a* straipsnis ir ASVG 711 straipsnio 6 dalis.

4. Dėl galimos diskriminacijos dėl lyties pateisinimo

75. Tuo atveju, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nuspręstų, kad nagrinėjama teisė į pensiją suvaržymais netiesiogiai diskriminuojama dėl lyties, jis galiausiai turėtų išnagrinėti, ar šiuos suvaržymus objektyviai pateisina teisėtas tikslas, kuris nėra susijęs su diskriminacija dėl lyties, ir ar šiam tikslui įgyvendinti pasirinktos priemonės yra tinkamos ir būtinos⁴⁰.

76. Pirmiausia reikia pažymėti, kad netiesioginis diskriminacinis nuostatų poveikis, jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas galėtų jį konstatuoti, bet kuriuo atveju susijęs su jau egzistuojančia nelygia padėtimi. Labiausiai tikėtina, jog minėtos nuostatos daugiausia paveikia vyrus vien todėl, kad vidutiniškai vyrai vis dar uždirba daugiau nei moterys ir dominuoja vadovaujamose pareigose. Taigi šiuo atveju, priešingai nei iki šiol nagrinėtose bylose, nėra dar labiau didinama esama ekonominė lyčių nelygybė⁴¹. Darytina išvada, kad galimos netiesioginės diskriminacijos pateisinimo reikalavimai yra atitinkamai mažesni.

77. Austrijos vyriausybės teigimu, ginčijamomis teisės normomis iš esmės siekiama dviejų tikslų. Viena vertus, jomis siekiama sumažinti valstybės biudžetui tenkančią naštą, susijusią su itin dideliais pensijų įsipareigojimais viešajame ir pusiau viešajame sektoriuose⁴². Kita vertus, šių teisės normų tikslas – suvienodinti bendrą pensijų lygį atsižvelgiant į neteisėtos požiūrio keliančius akivaizdžius pensijų dydžio skirtumus.

37 Šiuo klausimu žr. 2011 m. liepos 21 d. Sprendimą *Kelly* (C-104/10, EU:C:2011:506, 34 ir 35 punktai), 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Villar Láz* (C-161/18, EU:C:2019:382, 45 punktas) ir 2019 m. spalio 3 d. Sprendimą *Schuch-Ghannadan* (C-274/18, EU:C:2019:828, 56 punktas).

38 2019 m. spalio 3 d. Sprendimas *Schuch-Ghannadan* (C-274/18, EU:C:2019:828, 53 punktas).

39 Šiuo klausimu žr. 1993 m. spalio 27 d. Sprendimą *Enderby* (C-127/92, EU:C:1993:859, 17 punktas), 1999 m. vasario 9 d. Sprendimą *Seymour-Smith ir Perez* (C-167/97, EU:C:1999:60, 62 punktas) ir 2019 m. gegužės 8 d. Sprendimą *Villar Láz* (C-161/18, EU:C:2019:382, 40 ir 45 punktai).

40 1993 m. spalio 27 d. Sprendimas *Enderby* (C-127/92, EU:C:1993:859, 14 punktas), 1996 m. vasario 8 d. Sprendimas *Laperre* (C-8/94, EU:C:1996:36, 14 punktas), 2011 m. spalio 20 d. Sprendimas *Brachner* (C-123/10, EU:C:2011:675, 70 punktas) ir 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimas *Elbal Moreno* (C-385/11, EU:C:2012:746, 32 punktas).

41 Pavyzdžiui, panašioje byloje *Brachner*, kurioje priimtas 2011 m. spalio 20 d. sprendimas (C-123/10, EU:C:2011:675), minimalių pensijų gavėjų – daugiausia moterų, kurių padėtis ir taip yra ekonomiškai silpnesnė, pensijos buvo koreguojamos didinant mažiau nei didesnių pensijų gavėjų pensijas.

42 Šiuo klausimu žr. šios išvados 52 punktą.

78. Teisingumo Teismas iš esmės pripažįsta, kad tikslai išlaikyti įmokomis grindžiamų sistemų veiksmingumą ir užtikrinti jų finansinę pusiausvyrą yra teisėti socialinės politikos tikslai⁴³. Teismas taip pat pripažįsta didelę valstybių narių diskreciją, susijusią su tikslais, kurių jos ketina siekti savo užimtumo ir socialinės politikos srityje⁴⁴. Tiesa, siekdamos šių tikslų, valstybės narės pagal suformuotą jurisprudenciją privalo taikyti pasirinktas priemones nuosekliai ir sistemingai⁴⁵.

79. Kalbant apie tikslą sumažinti valstybės biudžetui tenkančią naštą, pirmiausia reikia pažymėti, kad *SpBegrG* įtvirtintos ir teisės normos dėl bendro pareigūnų ir valstybės tarnautojų atlyginimų ribojimo, taip pat nuostatos dėl pensijų užtikrinimo įmokų atskaitymo, taikomo toms kategorijoms, kurių pensijos tiesiogiai finansuojamos valstybės lėšomis⁴⁶. Be to, ASVG 711 straipsnio 1 dalyje išmokų pagal valstybinę pensijų draudimo sistemą gavėjams numatyta didinti pensijas 2018 m. mažėjimo tvarka ir visiškai nedidinti 4980 EUR viršijančių pensijų. Taigi atrodo, kad teisės aktų leidėjas visapusiškai ir sistemingai siekia tikslo sumažinti valstybės biudžetui tenkančią naštą.

80. Antra, per posėdį ne kartą buvo pabrėžta, jog pagal ginčijamas teisės normas valstybės kontroliuojamos įmonės neįpareigojamos naudoti sutaupytas sumas pensijų atidėjiniams sudaryti. Dėl šios priežasties nėra užtikrinta, kad nuostatos apskritai prisidėtų prie pensijų finansavimo. Vis dėlto šiuo klausimu reikia pažymėti, kad valstybė, kaip pagrindinė akcininkė, bet kuriuo atveju gali išsireikalauti paskirstyti pelną. Kilus abejonų, taip gali būti išvengta grėsmės užkrauti papildomą naštą valstybės biudžetui, jei įmonė sutaupytas lėšas naudotų netinkamai.

81. Trečia, atkreiptinas dėmesys į tai, kad ginčijamose teisės normose išmokų nedidininimas ar pareiga mokėti pensijų užtikrinimo įmoką ir jos dydis yra nustatyti atsižvelgiant į atitinkamų asmenų finansinį pajėgumą. Į teisės normų taikymo sritį apskritai patenka tik teisės į labai dideles išmokas, kurios, Austrijos vyriausybės teigimu, yra 290 % didesnės už vidutinį pensijos lygį, o mokėtinos įmokos dydis yra proporcingas teisės į išmoką dydžiui.

82. Taigi šiomis aplinkybėmis ir atsižvelgiant į didelę nacionalinės teisės aktų leidėjo diskreciją socialinės politikos srityje, kurią jau minėjau, tos teisės normos bet kuriuo atveju negali būti laikomos akivaizdžiai netinkamomis ar nenuosekliomis.

5. Išvada

83. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Direktyvos 2006/54/EB 4 straipsnio antrą pastraipą ir 5 straipsnio c punktą reikia aiškinti taip, jog pagal šias nuostatas iš esmės gali būti draudžiamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias iš profesinių pensijų – valstybės kontroliuojamų įmonių mokamų tiesioginių apibrėžtų išmokų – gavėjų reikia atskaityti pensijų užtikrinimo įmokas arba nedidinti jų išmokų, kaip numatyta pagal sutartį, jei šios išmokos viršija tam tikrą teisės aktuose nustatytą sumą. Vis dėlto tam reikia, kad vienos lyties asmenų, kurių išmokos viršija nustatytą sumą, procentinė dalis nuo bendro šios lyties asmenų skaičiaus asmenų, kurie turi teisę į atitinkamą profesinę pensiją, grupėje būtų daug didesnė nei atitinkama kitos lyties asmenų procentinė dalis ir kad šios aplinkybės nebūtų galima pateisinti objektyvia priežastimi, nesusijusia su diskriminacija dėl lyties.

43 Žr. 2009 m. kovo 10 d. Sprendimą *Hartlauer* (C-169/07, EU:C:2009:141, 47 punktą) ir 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Elbal Moreno* (C-385/11, EU:C:2012:746, 33 punktą).

44 2014 m. lapkričio 11 d. Sprendimas *Schmitzer* (C-530/13, EU:C:2014:2359, 38 punktą), 2014 m. birželio 19 d. Sprendimas *Specht ir kt.* (C-501/12–C-506/12, C-540/12 ir C-541/12, EU:C:2014:2005, 46 punktą) ir 2013 m. rugsėjo 26 d. Sprendimas *HK Danmark* (C-476/11, EU:C:2013:590, 60 punktą).

45 2009 m. kovo 10 d. Sprendimas *Hartlauer* (C-169/07, EU:C:2009:141, 55 punktą), 2010 m. lapkričio 18 d. Sprendimas *Georgiev* (C-250/09 ir C-268/09, EU:C:2010:699, 56 punktą) ir 2011 m. spalio 20 d. Sprendimas *Brachner* (C-123/10, EU:C:2011:675, 71 punktą).

46 Žr. šios išvados 15 punktą.

C. Dėl netiesioginės diskriminacijos dėl amžiaus (antrasis prejudicinis klausimas)

84. Antrojo prejudicinio klausimo antra dalimi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar pagal Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalį draudžiamos nacionalinės teisės nuostatos, kaip nagrinėjami teisių į pensiją suvaržymai, jei šiose nuostatose įtvirtintų įpareigojimų mokėti pensijų užtikrinimo įmokas arba nedidinti profesinės pensijos poveikį visų pirma patiria vyresni nei 60 metų amžiaus asmenys.

85. Netiesioginė diskriminacija Direktyvos 2000/78 tikslais konstatuojama vadovaujantis tais pačiais principais, kurie taip pat taikomi Direktyvai 2006/54⁴⁷.

86. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad nustatant, ar dėl šioje teisės normoje daromų skirtumų vyresnio amžiaus asmenys atsiduria ypač nepalankioje padėtyje, reikia iš esmės atsižvelgti į visus asmenis, kuriems taikoma nagrinėjama nacionalinės teisės norma⁴⁸.

87. Tiesa, iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu nematyti, kad tarp asmenų, kurie pagal atitinkamas nuostatas privalo mokėti pensijų užtikrinimo įmoką arba kurių išmokos nedidindamos, procentinė vyresnių nei 60 metų amžiaus žmonių dalis yra didesnė nei tarp asmenų, kuriems šis reikalavimas dėl jų teisės į išmoką dydžio netaikomas.

88. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas veikiau išvelgia netiesioginę diskriminaciją dėl amžiaus aplinkybėje, kad nagrinėjami teisių į pensijas suvaržymai, nepaisant konkretaus neigiamo jų poveikio, nuo pat pradžių taikomi tik tiems tiesioginių apibrėžtų išmokų gavėjams, kurie neišvengiamai senesni už kitų profesinių pensijų rūšių gavėjus, nes susitarimai dėl minėtų išmokų praktiškai buvo sudaromi tik iki 1990 m. pabaigos. Įsteigus profesinių pensijų fondus, darbdaviai *de facto* perėjo prie kitų profesinių pensijų rūšių siūlymo.

89. Vis dėlto šiuo klausimu reikia pažymėti, jog natūralu, kad asmenys, kuriems taikomi vėliau įsigalioję teisės aktai, yra jaunesni nei asmenys, kuriems buvo taikomi ankstesni teisės aktai. Tai nėra netiesioginė diskriminacija dėl amžiaus⁴⁹.

90. Vadinas, į antrąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti taip: Direktyvos 2000/78 2 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad nacionalinės teisės normos, pagal kurias iš tam tikros profesinių pensijų rūšies gavėjų, kurių pensijos viršija teisės aktuose nustatytą sumą, reikia atskaityti pensijų užtikrinimo įmokas arba nedidinti jų pagal sutartį gaunamų išmokų, nėra netiesioginė diskriminacija dėl amžiaus, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, jei susitarimai dėl atitinkamos profesinės pensijos rūšies nuo tam tikros dienos nebebuvo sudaromi, todėl asmenys, turintys teisę į kitų rūšių profesines pensijas, dėl kurių buvo susitarta vėliau, nepatenka į minėtų normų taikymo sritį.

D. Dėl Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių (nuo trečiojo iki aštuntojo prejudicinių klausimų)

91. Nuo trečiojo iki aštuntojo prejudiciniaus klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, kaip turi būti aiškinami Chartijos 17, 20, 21 ir 47 straipsniai atsižvelgiant į tokias nacionalinės teisės normas, kaip nagrinėjamos šioje byloje, pagal kurias varžomos teisės į pensiją.

47 Šiuo klausimu žr. šios išvados 47 ir paskesnius punktus.

48 Žr. *mutatis mutandis* šios išvados 62 ir 63 punktus ir 2019 m. vasario 7 d. Sprendimą *Escribano Vindel* (C-49/18, EU:C:2019:106, 43 punktus).

49 Šiuo klausimu žr. 2019 m. vasario 14 d. Sprendimą *Horgan ir Keegan* (C-154/18, EU:C:2019:113, 28 punktus).

92. Kalbant konkrečiau, ketvirtuoju ir penktuoju klausimais teismas pirmiausia teiraujasi, ar pagal Chartijos 20 ir 21 straipsniuose nustatytus vienodo požiūrio reikalavimus draudžiamos tokios teisės normos, visų pirma, ar jomis diskriminuojama dėl turtinės padėties, kaip tai suprantama pagal Chartijos 21 straipsnio 1 dalį. Šeštuoju ir septintuoju klausimais teismas siekia išsiaiškinti, ar tokios teisės normos gali prieštarauti sutarčių laisvės ir nuosavybės teisės principui. Galiausiai aštuntuoju klausimu teismas siekia išsiaiškinti, ar su Chartijos 47 straipsniu gali būti suderinama aplinkybė, kad nėra tiesioginės teisių gynimo priemonės užginčyti *NÖ Landes- und Gemeindebezügegesetz* 24a straipsnį ir ASVG 711 straipsnio 6 dalį.

93. Vis dėlto pirmiausia reikia išsiaiškinti, ar Chartija apskritai taikytina pagrindinėje byloje (šiuo klausimu žr. 1 skirsnį). Tiesa, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas trečiuoju klausimu tik teiraujasi, ar Chartija taip pat gali būti taikoma, jei ginčijamomis teisės normomis nėra netiesiogiai diskriminuojama, kaip tai suprantama pagal direktyvas 2000/78 ir 2006/54. Vis dėlto šiuo klausimu taip pat reikia nagrinėti Komisijos prieštaravimus dėl taikytinų Chartijos nuostatų.

94. Tik išnagrinėjus minėtus aspektus reikia paaiškinti atskirų Chartijos nuostatų svarbą atsižvelgiant į teisės normas, kurios yra ginčijamos pagrindinėje byloje (šiuo klausimu žr. 2 skirsnį).

1. Dėl Chartijos taikymo srities (trečiasis prejudicinis klausimas)

95. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nuomone, Chartija yra taikoma pagrindinėje byloje, nepaisant netiesioginės diskriminacijos konstatavimo pagal Direktyvą 2006/54 ar Direktyvą 2000/78, nes nagrinėjami teisių į pensiją suvaržymai susiję su profesinėmis pensijomis, kurios patenka į šių direktyvų *ratione materiae* taikymo sritį⁵⁰.

96. Šiuo klausimu reikia priminti, kad Chartija taikoma, jei valstybės narės veikia Sąjungos teisės taikymo srityje⁵¹. Tiesa, nepakanka, kad nacionalinė priemonė būtų susijusi su sritimi, kurioje Sąjunga turi kompetenciją⁵². Pagal suformuotą jurisprudenciją veikiau reikia, kad atitinkamos srities Sąjungos teisės nuostatose būtų nustatytos konkrečios valstybių narių pareigos dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos situacijos⁵³.

97. Taigi tam, kad būtų taikoma Chartija, nepakanka vien aplinkybės, kad ginčijamos nacionalinės teisės normos būtų susijusios su profesinėmis pensijomis.

98. Vis dėlto tiek, kiek ginčijamose teisės normose *de facto* įtvirtinama netiesioginė diskriminacija dėl lyties apskaičiuojant išmokas, kuri turi būti pateisinama⁵⁴, šioms normoms taikomi konkretūs Sąjungos teisės reikalavimai nustatant profesines pensijas. Pagal direktyvas 2006/54 ir 2000/78 profesinės socialinės apsaugos sistemos išmokos turi būti nustatomos ir apskaičiuojamos laikantis nediskriminavimo principo. Taigi šiuo klausimu ginčijamomis nuostatomis įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį⁵⁵.

50 Šiuo klausimu žr. šios išvados 35 ir 36 punktus.

51 2013 m. vasario 26 d. Sprendimas *Åkerberg Fransson* (C-617/10, EU:C:2013:105, 19 punktas), 2014 m. kovo 6 d. Sprendimas *Siragusa* (C-206/13, EU:C:2014:126, 21 punktas) ir 2014 m. liepos 10 d. Sprendimas *Julián Hernández ir kt.* (C-198/13, EU:C:2014:2055, 33 punktas).

52 2014 m. liepos 10 d. Sprendimas *Julián Hernández ir kt.* (C-198/13, EU:C:2014:2055, 36 punktas).

53 Žr. 2014 m. kovo 6 d. Sprendimą *Siragusa* (C-206/13, EU:C:2014:126, 25 ir 26 punktai) ir 2014 m. liepos 10 d. Sprendimą *Julián Hernández ir kt.* (C-198/13, EU:C:2014:2055, 35 punktą).

54 Šiuo klausimu žr. šios išvados 56–69 punktus.

55 Šiuo klausimu žr. 2013 m. kovo 8 d. Sprendimą *Ymeraga ir kt.* (C-87/12, EU:C:2013:291, 42 punktą).

99. Tiesa, Komisijos nuomone, net jei ginčijamose teisės normose nustatoma netiesioginė diskriminacija dėl lyties, turi būti taikoma tik Chartijos 21 straipsnio 1 dalis ir tik tiek, kiek šioje nuostatoje įtvirtinamas diskriminacijos dėl lyties draudimas. Kadangi Direktyvoje 2006/54 šiuo klausimu Chartijos 21 straipsnis tik sukonkretinamas⁵⁶, valstybė narė įgyvendina tik šios apimties Sąjungos teisę.

100. Vis dėlto, pirma, valstybių narių pareiga laikytis Chartijos įgyvendinant Sąjungos teisę turi būti visapusiška, kad atitiktų šio privalomumo esmę ir tikslą. Pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį Sąjungos institucijos yra saistomos Chartijos visuose savo aktuose, taigi visada ir visiškai. Valstybių narių pareiga, taikoma tais atvejais, „kai šios įgyvendina Sąjungos teisę“, kaip tik siekiama užtikrinti, kad jos nepažeistų pagrindinių teisių, veikdamos tam tikra prasme kaip Sąjungos atstovai⁵⁷. Atitinkamai jos turi būti saistomos Chartijos tiek, kiek ji yra privaloma Sąjungai.

101. Antra, Teisingumo Teismo jurisprudencija, pagal kurią kovos su diskriminacija direktyvomis sukonkretinamas Chartijos 21 straipsnis, nereiškia, kad jose apibrėžiamas šios pagrindinės teisės norminis turinys, ir tai yra ribos, už kurių pagrindinių teisių apsauga netaikoma⁵⁸. Pagal šią jurisprudenciją direktyvos veikiau turi būti aiškinamos atsižvelgiant į Chartijos 21 straipsnį. Tai reiškia, kad, konstatavus direktyvų pažeidimą, nebereikia atskirai tuo pačiu aspektu nagrinėti Chartijos 21 straipsnio pažeidimo⁵⁹. Žinoma, privaloma paisyti kitų Chartijoje įtvirtintų pagrindinių teisių.

102. Teisingumo Teismas atitinkamai jau yra nusprendęs, kad valstybės narės Direktyvos 2000/78 taikymo srityje privalo laikytis Chartijos 28 straipsnio, 15 straipsnio ir 16 straipsnio⁶⁰. Be to, pavyzdžiui, Direktyvos 2004/38/EB⁶¹ taikymo srityje Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį į valstybių narių pareigą laikytis Chartijos 7 straipsnio ir 24 straipsnio 2 dalies⁶².

103. Taigi į trečiąjį klausimą reikia atsakyti: Chartijos 51 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad Sąjungos teisė įgyvendinama priimant teisės aktus, nustatančius profesines pensijas, kurios patenka į direktyvų 2006/54 ir 2000/78 taikymo sritį, jei šiuose teisės aktuose įtvirtinama diskriminacija, kuri turi būti pateisinta, kaip tai suprantama pagal šias direktyvas.

56 Dėl Direktyvos 2000/78 žr. 2010 m. sausio 19 d. Sprendimą *Küçükdeveci* (C-555/07, EU:C:2010:21, 21 ir paskesni punktai), 2011 m. rugsėjo 13 d. Sprendimą *Prigge ir kt.* (C-447/09, EU:C:2011:573, 48 punktas), 2013 m. rugsėjo 26 d. Sprendimą *HK Danmark* (C-476/11, EU:C:2013:590, 31 punktas), 2014 m. lapkričio 11 d. Sprendimą *Schmitzer* (C-530/13, EU:C:2014:2359, 23 punktas) ir 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Bowman* (C-539/15, EU:C:2016:977, 48 punktas).

57 Šiuo klausimu taip pat žr. generalinio advokato H. Saugmandsgaard Øe išvadą byloje *Komisija / Vengrija (Žemės ūkio paskirties žemės užufrukto teisės)* (C-235/17, EU:C:2018:971, 82 punktas).

58 Chartijos 21 straipsnyje įtvirtinto nediskriminavimo principo kaip tik nereikia sukonkretinti, šis principas pats savaime yra veiksmingas; žr. 2018 m. balandžio 17 d. Sprendimą *Egenberger* (C-414/16, EU:C:2018:257, 76 punktas) ir 2019 m. sausio 22 d. Sprendimą *Cresco Investigation* (C-193/17, EU:C:2019:43, 76 punktas).

59 2012 m. birželio 7 d. Sprendimas *Tyrolean Airways Tiroler Luftfahrt Gesellschaft* (C-132/11, EU:C:2012:329, 21–23 punktai), 2014 m. lapkričio 11 d. Sprendimas *Schmitzer* (C-530/13, EU:C:2014:2359, 24 punktas) ir 2014 m. lapkričio 13 d. Sprendimas *Vital Pérez* (C-416/13, EU:C:2014:2371, 25 punktas).

60 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimas *Hennigs ir Mai* (C-297/10 ir C-298/10, EU:C:2011:560, 66 ir 67 punktai), 2011 m. liepos 21 d. Sprendimas *Fuchs ir Köhler* (C-159/10 ir C-160/10, EU:C:2011:508, 62 punktas) ir 2017 m. kovo 14 d. Sprendimas *G4S Secure Solutions* (C-157/15, EU:C:2017:203, 38 punktas).

61 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46; klaidų ištaisymas OL L 274, 2009, p. 47).

62 Žr. 2016 m. rugsėjo 13 d. Sprendimą *Rendón Marín* (C-165/14, EU:C:2016:675, 66 punktas).

2. Dėl atskirų pagrindinių teisių aiškinimo

a) Dėl Chartijos 21 straipsnio 1 dalies (ketvirtasis ir penktasis prejudiciniai klausimai)

104. Šioje išvadoje jau nurodyta, kad Chartijos 21 straipsnio 1 dalis neturi būti nagrinėjama atsižvelgiant į diskriminaciją dėl lyties ar amžiaus, net jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas padarytų išvadą, kad ginčijamos teisės normos lemia netiesioginę diskriminaciją dėl lyties, kuri turi būti pateisinta⁶³. Taigi į ketvirtąjį prejudicinį klausimą šiuo aspektu atsakyti nereikia.

105. Vis dėlto reikia išnagrinėti, kaip turi būti aiškinama Chartijos 21 straipsnio 1 dalis, kiek tai susiję su diskriminacija dėl turtinės padėties, atsižvelgiant į ginčijamas teisės normas.

106. Nagrinėti šį klausimą neklaido aplinkybės, kad Direktyvoje 2000/78 turtinė padėtis nėra nurodyta kaip diskriminacijos pagrindas ir kad Chartijos 21 straipsnio 1 dalis negali išplėsti šios direktyvos taikymo srities taip, kad ji apimtų dar vieną direktyvoje nenumatytą diskriminacijos pagrindą⁶⁴. Nagrinėjamos aplinkybėmis svarbu įvertinti ne tai, ar nepažeista Direktyva 2000/78, o tai, ar valstybė narė paiso Chartijos nuostatų įgyvendindama Sąjungos teisę, konkrečiai – diskriminacijos, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2006/54, atveju.

107. Kiek matyti, Teisingumo Teismas dar neturėjo galimybės išsakyti savo nuomonės dėl diskriminacijos dėl turtinės padėties.

108. Mano nuomone, nebūtina atsakyti į klausimą, kokios konkrečios priemonės galėtų prieštarauti minėtam draudimui, nes galimos diskriminacijos dėl turtinės padėties pateisinimui bet kuriuo atveju neturėtų būti taikomi kitokie kriterijai nei diskriminacijos dėl lyties pateisinimui⁶⁵. Taigi galiausiai diskriminacija dėl turtinės padėties, jei būtų nustatyta, turėtų būti bent jau laikoma pateisinama.

b) Dėl Chartijos 16 ir 17 straipsnių (šeštasis ir septintasis prejudiciniai klausimai)

109. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo nuomone, ginčijamos teisės normos taip pat galėtų būti draudžiamos pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį, nes jomis „yra numatytas tiesiogiai pagal įstatymą ir be jokios kompensacijos vykdomas eksproprijuojantis“ atitinkamų pensininkų teisės į nuosavybę suvaržymas. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad daromas poveikis buvusių darbdavių teisei į nuosavybę, nes draudimu padidinti teisės į profesinę pensiją ir taip pažeidžiant sutartinius įsipareigojimus būtų varžoma jų sutarčių laisvė.

110. Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją laisvė sudaryti sutartis yra Chartijos 16 straipsnyje įtvirtintos laisvės užsiimti verslu dalis. Ši laisvė apima laisvę nustatyti paslaugos kainą⁶⁶ arba dėl jos susitarti. Taigi nagrinėjamais teisių į pensiją suvaržymais reguliuojant sutartyje nustatytos profesinės pensijos, kuri pagal jurisprudenciją laikoma sudedamąja darbo užmokesčio dalimi⁶⁷, dydį ribojama laisvė užsiimti verslu.

63 Žr. šios išvados 101 punktą.

64 2006 m. liepos 11 d. Sprendimas *Chacón Navas* (C-13/05, EU:C:2006:456, 56 punktas), 2014 m. gruodžio 18 d. Sprendimas *FOA* (C-354/13, EU:C:2014:2463, 36 punktas) ir 2015 m. gegužės 21 d. Sprendimas *SCMD* (C-262/14, nepaskelbtas Rink., EU:C:2015:336, 29 punktas).

65 Žr. šios išvados 77–82 punktus.

66 2012 m. balandžio 19 d. Sprendimas *F-Tex* (C-213/10, EU:C:2012:215, 45 punktas) ir 2013 m. sausio 22 d. Sprendimas *Sky Österreich* (C-283/11, EU:C:2013:28, 42 punktas).

67 Žr. nuorodas šios išvados 13 išnašoje.

111. Nuosavybės sąvoka Chartijos 17 straipsnio 1 dalyje apima visas turtines teises, kurios, atsižvelgiant į teisinę sistemą, lemia įgytą teisinę padėtį, leidžiančią tokių teisių turėtojui jomis naudotis savo paties naudai⁶⁸. Žvelgiant iš darbuotojo perspektyvos, iš esmės ji apima ir teises į pensiją. Vis dėlto teisė į nuosavybę pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją negali būti aiškinama kaip suteikianti teisę į tam tikro dydžio pensiją⁶⁹. Visų pirma konkrečia nuosavybe dar negali būti laikomos vien neaiškios vertės padidėjimo perspektyvos ateityje, pavyzdžiui, metinis profesinės pensijos koregavimas. Vis dėlto jau įgytų teisių į išmokas dalies atskaitymas laikytinas naudojimosi nuosavybe ribojimu, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalies trečią sakinį.

112. Toks pagrindinės teisės į nuosavybę ir laisvės užsiimti verslu apribojimas pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių esmės. Apribojimas laikantis proporcingumo principo galimas tik tuo atveju, kai yra būtinas ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrųjų interesų tikslus arba reikalingas kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti⁷⁰.

113. Šiuo klausimu iš esmės taip pat gali būti daroma nuoroda į argumentus galimai netiesioginei diskriminacijai pateisinti⁷¹. Visų pirma Teisingumo Teismas pripažino didelę valstybių narių diskreciją taip pat nustatant teisių į nuosavybę apribojimus, kuriais siekiama sumažinti darbo užmokesčio išlaidas viešajame sektoriuje ir reformuoti pensijų sistemą⁷². Nagrinėjamu atveju aplinkybės, kad pensijų užtikrinimo įmoką įpareigojama mokėti tik nuo tam tikrą ribą viršijančių išmokų, o šio įpareigojimo apimtis savo ruožtu priklauso nuo išmokos dydžio, patvirtina, jog tas apribojimas yra proporcingas ir juo nekeičiama teisės į nuosavybę esmė⁷³.

c) Dėl Chartijos 47 straipsnio (aštuntasis prejudicinis klausimas)

114. Galiausiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, jog Chartijos 47 straipsnis pažeidžiamas tuo, kad, užuot atitinkamiems pensininkams suteikus galimybę tiesiogiai užginčyti *SpBegrG* konstitucines nuostatas ir jomis grindžiamas taisykles ir remtis Sąjungos teisės pažeidimu, jiems tesuteikiama galimybė reikšti ieškinius buvusiems darbdaviams dėl žalos atlyginimo arba išskaitytų sumų grąžinimo.

115. Šiuo klausimu pakanka pažymėti, jog pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją tam, kad būtų apsaugota Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta pagrindinė teisė, pakanka galimybės peržiūrėti teisės nuostatą konkrečiu atveju, jei pasinaudojus galimybe pareikšti ieškinį pirmiausia gali būti papildomai patikrinama nacionalinės teisės normų atitiktis Sąjungos teisei⁷⁴. Akivaizdu, kad šiuo atveju taip ir yra.

V. Išvada

116. Atsižvelgdama į išdėstytus argumentus, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Landesgericht Wiener Neustadt* (Vyner Noištato apygardos teismas, Austrija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. Direktyvos 2006/54/EB 4 straipsnio antrą pastraipą ir 5 straipsnio c punktą reikia aiškinti taip, jog pagal šias nuostatas iš esmės gali būti draudžiamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias iš profesinių pensijų – valstybės kontroliuojamų įmonių mokamų tiesioginių apibrėžtų išmokų –

68 2013 m. sausio 22 d. Sprendimas *Sky Österreich* (C-283/11, EU:C:2013:28, 34 punktas).

69 2017 m. birželio 13 d. Sprendimas *Florescu ir kt.* (C-258/14, EU:C:2017:448, 50 punktas).

70 2017 m. birželio 13 d. Sprendimas *Florescu ir kt.* (C-258/14, EU:C:2017:448, 53 punktas) ir 2013 m. sausio 22 d. Sprendimas *Sky Österreich* (C-283/11, EU:C:2013:28, 48 punktas).

71 Šiuo klausimu žr. šios išvados 77–82 punktus.

72 2017 m. birželio 13 d. Sprendimas *Florescu ir kt.* (C-258/14, EU:C:2017:448, 56 ir 57 punktai).

73 Šiuo klausimu žr. 2017 m. birželio 13 d. Sprendimą *Florescu ir kt.* (C-258/14, EU:C:2017:448, 55 ir 58 punktai).

74 Žr. 1981 m. liepos 7 d. Sprendimą *Rewe-Handelsgesellschaft Nord ir Rewe-Markt Steffen* (158/80, EU:C:1981:163, 44 punktas) ir 2007 m. kovo 13 d. Sprendimą *Unibet* (C-432/05, EU:C:2007:163, 47 punktas).

gavėjų reikia atskaityti pensijų užtikrinimo įmokas arba nedidinti jų išmokų, kaip numatyta pagal sutartį, jei šios išmokos viršija tam tikrą teisės aktuose nustatytą sumą. Vis dėlto tam reikia, kad vienos lyties asmenų, kurių išmokos viršija nustatytą sumą, procentinė dalis nuo bendro šios lyties asmenų skaičiaus asmenų, kurie turi teisę į atitinkamą profesinę pensiją, grupėje būtų daug didesnė nei atitinkama kitos lyties asmenų procentinė dalis ir kad šios aplinkybės nebūtų galima pateisinti objektyvia priežastimi, nesusijusia su diskriminacija dėl lyties.

2. Direktyvos 2000/78/EB 2 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad nacionalinės teisės normos, pagal kurias iš tam tikros rūšies profesinių pensijų gavėjų, kurių pensijos viršija teisės aktuose nustatytą sumą, reikia atskaityti pensijų užtikrinimo įmokas arba nedidinti jų pagal sutartį gaunamų išmokų, nėra netiesioginė diskriminacija dėl amžiaus, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, jei susitarimai dėl atitinkamos rūšies profesinės pensijos nuo tam tikros dienos nebebuvo sudaromi, todėl asmenys, turintys teisę į kitų rūšių profesines pensijas, dėl kurių buvo susitarta vėliau, nepatenka į minėtų normų taikymo sritį.
3. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 51 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad Sąjungos teisė įgyvendinama priimant teisės aktus, nustatančius profesines pensijas, kurios patenka į direktyvų 2006/54 ir 2000/78 taikymo sritį, jei šiais teisės aktais įtvirtinama diskriminacija, kuri turi būti pateisinta, kaip tai suprantama pagal šias direktyvas.
4. Chartijos 16 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad darbdavio laisvės susitarti dėl atlyginimo už darbuotojo darbą apribojimas turi būti laikomas pateisinamu, jei, laikantis proporcingumo principo, jis yra būtinas ir tikrai atitinka bendrųjų interesų tikslus, kaip antai tikslą išsaugoti finansinį pensijų sistemų tvarumą. Tas pats *mutatis mutandis* taikoma darbuotojo naudojimosi savo nuosavybe ribojimui, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį, kuri lemia profesinės pensijos dalies atskaitymas tuo atveju, kai šios pensijos suma viršija tam tikrą ribą, o mokėtinos įmokos dydis priklauso nuo teisės į išmoką dydžio.
5. Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinamas kaip nereikalaujantis valstybės narės teisėje numatyti atskiros ieškinių rūšies, kurios pagrindinis dalykas būtų nacionalinės teisės nuostatų atitikties Sąjungos teisei nagrinėjimas, jeigu kitos veiksmingos teisinės priemonės, kurios nėra mažiau palankios už reglamentuojančias panašius nacionaline teise pagrįstus ieškinius, leidžia įvertinti šią atitiktį pirmiausia.